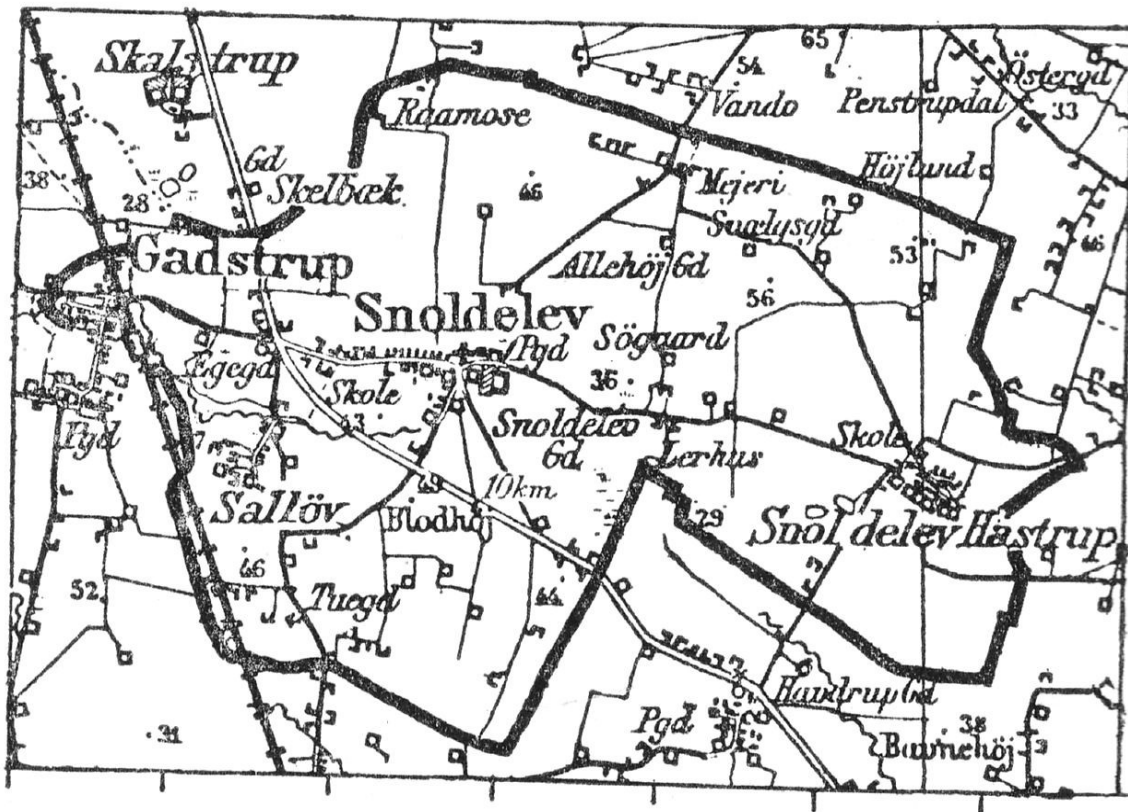


# SNOLDELEV SOGN

(S. kom.) omgives af Karlslunde, Karlstrup, Solrød og Havdrup so., Ramsø hrd. (Gadstrup so.), Sømme hrd. (Vor Frue so.) samt Tune so. De overvejende jævne jorder er de fleste steder lermuldede og frugtbare, dog med et sandet og gruset parti nø.f. Snoldelev og nogle lave partier hen mod Gadstrup stat.by. Højeste punkt 56 m. Gennem det skovløse so. løber jernbanen Roskilde-Køge (Gadstrup stat.) og landevejen ml. de sa. byer.

Viggo Hansen afdelingsleder, dr. phil.



Areal i alt 1955: 1443 ha. Befolkning 1/10 1955: 752 indb. fordelt på 245 husstande. (1801: 427, 1850: 625, 1901: 682, 1930: 902). Efter erhverv fordelte befolkningen sig 1950 i flg. grupper: 428 levede af landbrug m.v., 131 af håndværk og industri, 37 af handel, 33 af transportvirksomhed, 32 af administration og liberale erhverv, 83 af aldersrente, formue, pension olgn., medens 5 ikke havde givet oplysning om erhverv.

Rigmor Skade kontorchef, cand. polit.

I sognet byerne: *Snoldelev* (o. 1300 Snaldalew; u. 1776?) m. kirke, præstegd., skole (1880) m. bibl. (opret. 1941, 2700 bd.), kom.kontor, missionshus (1906), forsamlingshus (i skolens gymnastiksal), idrætsplads, Allershøj andelsmejeri (ved vejen til Tune) samt andelskølehus; *Hastrup* (Snoldelev Hastrup) (1291 Hazsthorp, 1401 Grubbæhasthorp, 1688 Snadeløf Hadstrup; u. 1799) m. skole (1928) og idrætsplads; *Sällöv* (800t. a salhauku(m), o. 1295 Saleu; u. 1798); *Gadstrup stat.by* (bygget på Sällöv Mark), delvis i Gadstrup so. – bymæssig bebyggelse m. 1955: 140 indb. fordelt på 51 husstande; fordelingen efter erhverv var 1950 således: 13 levede af landbrug, 35 af håndværk og industri m.v., 16 af handel, 21 af transportvirksomhed, 2 af liberale erhverv m.v., 20 af aldersrente, formue, pension m.v. og 5 havde ikke givet oplysning om erhverv; den øvrige del af Gadstrup stat.by er beliggende i G. so., se ndf. – m. dampkedelfabr., trædebilfabr.,

Gadstrup og Omegns Foderstofforening med store siloanlæg (1958), samt jernbanestat., postkontor og telf.central. – *Gårde: Snoldelevgård* (12,2 tdr. hartk., 58 ha; ejdsk. 215, grv. 139); *Ysleholm; Hastrupgård*.

Viggo Hansen afdelingsleder, dr. phil.



*Snoldelev kirke.*

S. so., der udgør én sognekom. og sa.m. Tune so. ét pastorat, har sa. tingsted og hører under de sa. kr. som Reerslev so. So. udgør 2. udskrivningskr., 402. lægd og har sessionssted i Roskilde.

Rigmor Skade kontorchef, cand. polit.

*Kirken.* Bygningens ældste del, skibet af en kridt- og frådstenskirke fra o. 1100, kan i sig selv påkalde interesse, men gennem de overraskende udgravningsresultater 1953 er kirken pludselig blevet en af vore vigtigste sakrale bygninger, fordi dens to forgængere, hvis spor fandtes under gulvet, mul. fører os helt tilbage til den tidlige missionstid. De to ældre kirker har begge været af træ og stavbyggede, den ældste med jordgravede vægplanker, den yngste med vægplanker rejst i en fodrem. Medens den første kirke kun har været en lille, rektangulær bygning (vel o. 6 × 4 m) uden særskilt kor, har den anden kirke haft et skib af sa. udstrækning som skibet i den nuv. stenkirke samt formentlig et kor, hvoraf der dog ikke er fremdraget spor. Denne store trækirke, hvis tag blev båret af to rækker svære suler, har af type svaret til Skt. Maria Minor i Lund; to af dens brede egevægplanker er genanvendt over n.døren i stenkirken.

Den nuv. kirke er et langhus, bestående af det førnævnte skib og en ø.forlængelse, der er sengotisk som de to tilbygninger, våbenhuset i s. og tårnet i v. De gotiske bygningsafsnit er opf. af munkesten i munkeskifte, tårnet tillige af kridtkvadre. Det romanske skibs s.mur, hvorpå skråkantsoklen er bev., har tre brede blændinger adskilt af lisener og afsluttet med

rundbuer, en dekoration, der er karakteristisk for Roskildeegnens frådstenskirker. Midt i hvert felt har der været et vindue, men kun det vestl. er i behold; mærkværdigvis har n.muren ingen blændinger, men her ses alle tre vinduer, om end tilmurede. N.døren med indvendig overdækning af de nævnte stavplanker er delvis tilmuret, den sdr. omdannet i ny tid. – I senromansk tid blev s.sidens to østre vinduer udvidet, og i 1300erne, mens det romanske kor endnu stod, fik skibet tre fag hvælvinger. Våbenhuset må efter gavlens blændingsdekoration henføres til o. 1450, og tårnet med hvælvet underetage, trappehus i n. og blændingsgavle i ø.-v. (den vestre fornyet) er sikkert fulgt hurtigt efter. Skibets hvælvede ø.forlængelse på to fag er fra tiden henimod 1525. Den smukke, etagedelte gavldekoration har så nøje paralleller i Lellinge kirkes tårn og Hellested kirkes n.kapel (IV. 123 og 174), at der må være benyttet sa. forlæg el. murmester. Fra sa. tid er skibets to s.vinduer, mens n.vinduerne og ø.gavlens støttepiller er moderne. Den hvidkalkede kirke er tækket med vingetegl, men på kamtakkerne ligger der endnu munketagsten. – Rester af romanske kalkmalerier med stukglorier ses over hvælvene. Langhusets ø.væg har malerier fra o. 1550–75 (afdækket 1926), udf. efter titelbladet på Chr. III.s bibel, der udkom 1550.

Elna Møller arkitekt

*Inventar.* Alterbord af munkesten, sikkert samtidigt med ø.forlængelsen; heri fandtes en helgengrav med relikviagemme, som bl.a. indeholdt en lille knogle, der anatomisk kunne bestemmes som mellemfodsbenet af et svin. Alterbordspanelet, vistnok fra 1613, svarer til Smørum og er som dette fra Anders Nielsen Hatts værksted. Empire-altertavle m. maleri, kopi efter Thorvaldsens Kristus, sign. F. L. Storch; den tidl. altertavle var samtidig med alterbordspanelet. Alterkalk og -disk 1598, døbefont 1849, af træ; dens forgænger (med himmel) var fra renæssancetiden, ligeledes af træ. Prædikestol 1594, af Roskildesnedkeren Oluf Krog, restaureret og suppleret 1926 (efter Vindinge-stolen); lydhimmel fra 1618, på loftet. Stoleværk ca. 1625. Præstestolens udskæringer udf. af Mette Mortensen, Gadstrup, efter tegn. af K. Varming. Pengeblok fra 1600t. Klokker: 1) 1687 af Ahasverus Koster van der Hart, m. vers af Kingo og våben for Wilh. Mule, 2) 1840 af I. C. og H. Gamst, Kbh.; dennes forgænger var fra 1389.

Elna Møller arkitekt

På kgd. er begr. provst A. T. Rachlou, † 1812, sgpr. her 1802–11, tegneren Johannes Holbek (m. buste udf. af Rud. Tegner), † 1903, og præsten Ludvig Glahn, † 1935, sgpr. Her 1905–31.

Povl Engelstoft redaktør, cand. mag.

I *Snoldelev* stod den af provst A. T. Rachlou ombyggede, gamle, stråtækte præstegd., der vist stammede fra 1. halvdel af 1600t., indtil 1932, da den blev nedrevet for at give plads for en moderne bygn.

C. Rise Hansen overarkivar, cand. mag.

Litt.: Snoldelev-Tune. Træk af Sogdenes Hist. 1939. 154 f.

I *Snoldelev* by fandtes 1790 en fri ejendomsgd. (*Boserupgården*), som ejeren Jakob Jensen Boserup († 1809) 1790 med 15 1/2 tdr. hartk. solgte til den som kvaksalver vidt bekendte provst Andreas Tamdrup Rachlou (»den kloge præst«) († 1812). Ved siden af denne gd. opførte provsten et 2-etages hus, *Nygaard*, til sine store samlinger af malerier, kunstgenstande og bøger, delvis erhvervede på uretmæssig måde. 14/11 1806 brændte N.

med samlingerne, hvorefter Rachlou opførte nye bygn. Hans enke Helene Cathrine Nørsing († 1842) solgte 1818 N. (m. 13 1/2 tdr. hartk.) til krigsråd Weybye. 1823 kom den til Josef Meyer og siden til dennes nevø Peter Michael Aagaard. Efter hans død 1878 kom gden 1880 til den hidtidige forp. Henrik Chr. Hauberg, der ejede den, til den 1914 udstykkedes til husmandsbrug.

C. Rise Hansen overarkivar, cand. mag.

Litt.: Snoldelev-Tune. Træk af Sogdenes Hist. 1939. 81–107. 155–61. AarbKbhAmt. 1923. 112–15. Forhør over ildebranden, trykt 1806. Th. S. Heiberg. Udsigt over den mærkelige Ildebrand i Snoldeløv d. 14. Nov. 1806. 1807. G. M. Münster. Et Par Ord til Læserne af Provst Heibergs Udsigt over Ildebranden i Snoldeløv. 1807.

*Snoldelevgård* afstod ejeren Niels Andersen 1876 til sin svigersøn J. P. Andersen, som 1894 solgte den til propr. H. Møller-Holst. Denne videresolgte 1898 S. (m. ca. 18 tdr. hartk.) til propr. Axel Holger Dige, hvis enke Sarah Ann Dige 1927 afstod den til propr. C. V. Hansen. Fra 1939 ejes gden af dir. Chr. Hansen, Hellerup.

C. Rise Hansen overarkivar, cand. mag.

Litt.: DLandbr. I. 1930. 486.

*Hastrupgård* solgtes 1880 af Peder Pedersen til svigersønnen P. Knudsen, der 1915 solgte gden til landbrugskand. A. N. Mindegaard, der 1918 tilkøbte ca. 19 ha land; dennes søn gårdejer Alfr. Mindegaard ejer nu (1959) H.

C. Rise Hansen overarkivar, cand. mag.

Litt.: DLandbr. I. 1930. 485 f.

I *Snoldelev* har Roskildebispens haft en fogedgård. De levninger af en mur af tegl og frådsten, der o. 1800 kunne spores ø.f. S. by og da kaldtes »*Slottet*«, er mul. rester af den.

C. Rise Hansen overarkivar, cand. mag.

Litt.: Snoldelev-Tune. Træk af Sogdenes Hist. 1939. 152 f.

På ovenn. *Nygårds* mark står en »*pesttjørn*«, kaldet *Simons Tjørn*, der skal være plantet, hvor det ved kvægpesten i 1740erne døde kvæg blev nedgravet. Pladsen deromkring tilhører nus. Snoldelev bylav, der har skabt mindelund med en 1915 rejst stor granitsten til minde om fundet af Snoldelev runesten (se ndf.).

C. Rise Hansen overarkivar, cand. mag.

Litt.: Snoldelev-Tune. Træk af Sogdenes Hist. 1939. 165–68. AarbKbhAmt. 1917. 135–41.

Fredede *oldtidsminder*: Lige n.f. Snoldelev et dyssekammer; i øvrigt 7 høje, hvoriblandt den meget anselige *Allehøj* ved Hastrup og den store, men noget forgravede *Blodhøj* s.f. Snoldelev. – Sløjfet: En dysse og 10 høje, de fleste beliggende i en gruppe ml. Snoldelev og Hastrup, hvor også *Allehøj* og 5 andre af de bevarede høje ligger. Ved Sylshøj lidt v.f. Snoldelev blev i 1770erne den runesten fra 800t., der siden har båret navnet *Snoldelevstenen*, fundet; den findes nu i Nationalmuseet. Indskriften lyder: »Gunvalds sten, søn af Roald, thul i Salløv.«

Therkel Mathiassen overinspektør, dr. phil.

Genforeningssten rejst 1930 på en høj ud mod landevejen Roskilde-Køge. Snoldelev og Tune blev et pastorat 1572.

Povl Engelstoft redaktør, cand. mag. Litt.: Snoldelev-Tune. Træk af Sogdenes Hist. 1939.